

BREDA ČEBULJ SAJKO, ur., *Glasnik Slovenskega etnološkega društva*, 39 (1999), št. 3, 4, 121 str.

Nas življenje izseljencev sploh še zanima? Nostalgichen in mogoče celo nekoliko boleč klic, na široko razgrnjeno pismo ter zaskrbljen pogled ženske v nejasno prihodnost z naslovnice zadnje številke *Glasnika Slovenskega etnološkega društva* drugega tisočletja hote ali nehote povzemajo besede urednice te tematske številke. Breda Čebulj Sajko se v uvodniku nostalgичno spominja časov, »ko je bil položaj tovrstnega raziskovanja v etnologiji, v primerjavi z današnjim, na zavidljivi ravni«,¹ ne čisto brez dlake na jeziku okara današnje stanje in zaskrbljeno, toda ne brez poti in cilja, zre v prihodnost (etnološkega) raziskovanja izseljenstva. Na deseti in enajsti strani nam odpre še svoje pismo – fotokopijo izvirne prijave izbirnega predmeta *etnologija in izseljenstvo na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo*, ki... preprosto preseneča. Lahko jo označimo za »nostalgičarko«, a ne moremo ji očitati, da se s tem vinom sumljive kvalitete omamlja. Ravno nasprotno, zdi se, da ji prav to arhivsko vino pomaga zbrati slino, da ji uspe »pljunuti v roke«. Kot je tudi tokrat, ko je pri vsebinski pripravi te številke *Glasnika* opravila »levji delež« dela.

Vrnimo se v prašne čase, kjer se skriva uredničina nostalgija, in iz leta 1982 potegnimo prav tako etnološkemu raziskovanju slovenskega izseljenstva posvečeno samostojno tematsko številko *Glasnika*.² Razlika je očitna, bi rekli v reklami, toda tokrat bomo za trenutek reklamirali oblačila iz omare. Zadnji glasnik tisočletja je v primerjavi s svojim sedemnajst let starejšim vrstnikom glede na znanstvene in druge prispevke etnologov mnogo skromnejši. Le trije prispevki etnologov v *Glasniku* iz leta 1999 so nastali kot sad obsežnejših raziskav bolj svežega datuma; v zaprašenem *Glasniku* iz začetka osemdesetih najdemo osem takih prispevkov. Tudi iz izbrane bibliografije virov in literature na temo etnološkega preučevanja slovenskega izseljenstva v letih 1926–1993, ki jo je urednica objavila na straneh *Glasnika* iz 1999, je brez naočnikov razvidno, da je večina teh besedil nastala v prvi polovici osemdesetih let. Ali kakor tudi sama ugotavlja v svoji knjigi:³ »Preučevanje slovenskega izseljenstva je v slovenski etnologiji zavzelo vidnejše mesto le v prvi polovici osemde-

¹ Breda Čebulj Sajko, *Etnološko raziskovanje slovenskega izseljenstva* – tema, ki lahko združuje, *Glasnik SED*, 39 (1999), št. 3, 4, str. 4.

² *Glasnik SED*, 22 (1982), št. 3, str. 61–100.

³ Breda Čebulj Sajko, *Etnologija in izseljenstvo*, Ljubljana: Slovensko etnološko društvo (Knjižnica GSED), 1999, str. 5.

tih let. Pred tem in od tedaj dalje je bilo zanimanje zgolj občasno, v zadnjem desetletju pa je močno upadlo tako med pedagoško raziskovalnim kadrom kot med študenti.«

In kaj nam sploh prinaša druga tematska številka *Glasnika* z izseljensko vsebino, če v zadnjih letih ni bilo veliko narejenega? V prvi vrsti predvsem prispevke raziskovalcev izseljenstva iz štirih sorodnih humanističnih in družboslovnih strok, kar naredi ta *Glasnik* v primerjavi z predhodnikom iz leta 1982 pestrejši.

Z *Inštituta za slovensko izseljenstvo* nam tako sociologinja Marina Lukšič Hacin predstavi heterogenost etnične identitete na primeru Slovencev na Švedskem. Sodelavec, antropolog Zvone Žigon nam razkrije male in velike skrivnosti svoje metodologije dela, zgodovinar Marjan Drnovšek nam razkaže *Ameriko v očeh Friderika Barage in Jurija Trunka* in kot zadnja izpod strehe zgornjega inštituta se prikaže literarna zgodovinarica Janja Žitnik, ki »le« – brez kakršnegakoli pejorativnega predznaka – razmišlja ob koncu priprave monografije *Slovenska izseljenska književnost 1, 2, 3*.

Številka iz leta 1982 se tudi neposredno v prispevkih ne loteva metodoloških vprašanj, ki jih v zadnjem *Glasniku* najdemo v zapisu okrogle mize na temo avtobiografske metode v okviru *historičnega seminarja ZRC SAZU*. Ta objava mnenj in izkušenj etnologov ter raziskovalcev migracij iz drugih strok je tudi nek »vmesni prostor« med »etnološkimi« prispevki iz prvega dela in »neetnološkimi« iz drugega dela. Nova in še povsem sveža je tudi že omenjena *bibliografija virov in literature na temo etnološkega preučevanja slovenskega izseljenstva v letih 1926–1993*, ki na eni strani nudi pretres narejenega in pomaga vsakemu nadebudnežu poiskati, kje naj kaj najde in kaj lahko sploh najde. Z listanjem publikacije od zadnje proti prvi strani se znajdemo med »čistimi« etnološkimi prispevki, kjer prednačijo poročila in predstavitev etnoloških in sorodnih inštitucij, ki se občasno in povečini posredno dotikajo tudi vsebin izseljenstva in ki hranijo gradivo o izseljenstvu. Tako nam Marko Terseglav predstavi preučevanje ljudske duhovne kulture slovenskih izseljencev v okviru *Glasbeno-narodopisnega inštituta ZRC SAZU*. Daša Hribar in Alenka Simkič se nam oglašata iz *Slovenskega etnografskega muzeja*, od koder nam prinašata takorekoč ekskluzivno novico – od septembra 1999 je v tem muzeju na novo začel delovati *kustodiat za slovenske izseljence in zamejce, pripadnike narodnih manjšin ter drugih etnij v Sloveniji* – in nam v naslednjem besedilu zelo skopo in ekspresno orišeta dokumentacijsko gradivo o izseljenstvu v njuni inštituciji. Zato pa je obsežnejše in predvsem natančnejše poročilo Jane Cvetko in Ksenije Medved o raziskovanju izseljenstva in zdomstva v *Baragovi muzejski knjižnici* in arhivu *Slovenskega verskega muzeja v Stični*. Ta prvi del »etnoloških« prispevkov zaključijo urednica Breda Čebulj Sajko s predstavitevijo delovanja in vloge njenega domačega *Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU*. V tem prvem sklopu se znajde še prispevek Marije Stanonik z dovolj povednim naslovom: *Prizadevanja, da bi v zbirki Glasovi tudi slovenski izseljenci dobili svojo knjigo*. Žal pa v tem delu ne najdemo prispevkov pokrajinskih muzejev (z izjemo zgoraj pohvaljenega) o vključevanju izseljenskih vsebin v njihovo delovanje ter o izseljenskem gradivu. Prav tako ni takega prispevka z *Inštituta za slovensko narodopisje*, od koder se sicer samostojno oglašajo kar tri raziskovalke. Z zapolnitvijo sled-

nje vrzeli in z nekoliko bolj poenoteno obliko teh prispevkov oziroma poročil bi ta številka glasnika lahko bila krasen pripomoček in takorekoč začetni kažipot vsem raziskovalcem izseljenstva.

Ostane nam le še nekaj konkretnih bolj ali manj sodobnih primerov etnološkega preučevanja slovenskega izseljenstva. Članek spodaj podpisanega z bahavim naslovom poskuša opredeliti vlogo »izvornega« prostora med slovenskimi izseljenci v Mendosi v Argentini. Sledijo štirje članki ženske posadke: Mojca Ravnik odkriva povezave med družino, sorodstvom in migracijami ter raziskovalcem migracij predlaga, naj posvetijo več pozornosti opazovanju družine, sorodstva in sosedstva, ki po njenem mnenju lahko pomagajo razumeti identiteto, asimilacijo, akulturacijo in podobne pojave. Ana Barbič in Inga Miklavčič v najobsežnejšem in dobro strukturiranem članku predstavita občasne migracije podeželskih žena na Goriškem in vrednotenje ženskega dela v posameznih obdobjih in krajih priseljevanja. Polona Šega zelo na kratko v slogu redukcijskih politik oriše rešetarja iz Ribniške kotline na Dunaju. Sledi še pripevek Nives Sulič Dular, ki bi po svoji vsebini najustreznejše spadal med ocene knjig, toda ker se avtorica ob ocenjevanju knjige *Otroci dveh domovin* pogosto dotika teoretskih in metodoloških vprašanj raziskovanja izseljenstva, urednici ne moremo očitati, da se je članek znašel na neprimernem mestu.

In v čem se ta sklop prispevkov razlikuje od prispevkov sedemnajst let starejšega glasnika s prav tako izseljensko vsebino? Na žalost je konkretnih primerov etnološkega preučevanja slovenskega izseljenstva v zadnjem *Glasniku* premalo, da bi bilo mogoče opraviti resnejšo primerjavo besedil.

Dobro in premišljeno konceptualno zastavljena tematska številka zadnjega *Glasnika Slovenskega etnološkega društva* iz drugega tisočletja, toda žal s povečini predvsem skopimi in neštevilnimi prispevki etnologov.

Ali nas življenje izseljencev sploh še zanima?

Jernej Mlekuž